

зерна з колосу головного стебла зменшилась до – 2,73 г та стебла першого порядку 2,68-2,72 г.

Середня маса зерна з рослини складала 1,40-3,02 г, а середня маса зерна з стебла становила – 0,46-1,00 г. В середньому по всіх варіантах ці показники були в межах 2,28 – 2,96 г відносно маси зерна з рослин, а що до маси зерна з стебел вона становила 0,76 – 0,98 г. Відмітимо, що на варіанті без добрив стебла другого були не продуктивними.

**УДК 631.527:631.523:633.31**

## **ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ УРОЖАЙНОСТІ НАСІННЯ СОРТІВ ЛЮЦЕРНИ ПОСІВНОЇ**

**Башкірова Н.В., Ляшук О.Є., Шепель Т.С.**

*Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Люцерна – одна з найдавніших кормових культур, яку вирощували ще 5 тис. років тому в країнах Сходу та Африки. Її насіння, як і насіння еспарцету та пшениці, знайдене в Єгипетських пірамідах. За свідченнями багатьох Європейських та вітчизняних вчених люцерну вирощували задовго до нової ери в Китаї, Індії, Персії, Єгипті та інших країнах. Як вважають вчені багатьох країн, основною причиною низької врожайності насіння люцерни є недостатній рівень перехресного запилення внаслідок катастрофічного зниження чисельності комах-запилювачів.

З середини ХХ століття вчені наголошували на негативних наслідках непродуманої діяльності людства по використанню великої кількості хімічних засобів боротьби зі шкідниками сільськогосподарських культур, застосуванню для внесення їх літаків, розорюванню земель, що раніше не використовувались і на яких жили представники диких видів бджолиних, дуже цінних комах-запилювачів багатьох родин, зокрема родини Fabaceae. Чисельність цих корисних комах в другій половині ХХ століття катастрофічно скоротилась. Рівень перехресного запилення в ряді країн Європи складав 15-20%, що привело до зниження урожайності багатьох культур, які є перехреснозапильними. Достатньо сказати, що при біологічній урожайності насіння рослин люцерни в 3,0-3,2 т/га, фактична урожайність в більшості країн становить 0,25-0,30 т/га. Одним з напрямків підвищення урожайності насіння люцерни є використання самофертильних форм та створення сортів з частковою самосумісністю.

Польові дослідження проводили на полях лабораторії селекції кафедри генетики, селекції і насінництва ім. проф. М.О. Зеленського виробничого підрозділу „Агрономічна дослідна станція” НУБІП України. Нами були створені зразки люцерни посівної з різним рівнем самофертильності та підвищеним урожаєм насіння в умовах недостатньої чисельності комах-запилювачів.

Серед 60 зразків високим рівнем самофертильності характеризувались сортозразки Вертус / Кішвардай F3 –71,3%, Натка -4 – 68,1%, № 24/07 – 64,3%, Гібрид 4 – 62,3%, № 39/07 –62,1%, А -12 / К 46 – 59,7%. Виділили зразки з високою кількістю квіток в суцвіттях: Вертус /Кішвардай F3 та № 41/07, в китицях яких було більше 29 квіток, а також білоквіткові №52 та Вертус 72 - більше 28 шт. при кількості квіток в суцвіттях рослин стандарту с. Ярославна – 23,53 шт. За два роки досліджень 15 самофертильних зразків люцерни посівної перевищили за кількістю бобів в суцвіттях показники рослин сорту стандарту Ярославна, які зав'язали 13,85 шт. Найвищий прояв ознаки мали зразки №24/07 лінія Ф58 (17,07 шт.), гібрид 4 (17 шт), ЗКЗ – 6 ( 16,48 шт.). Найвищу масу насіння сформували рослини сортозразку Вертус/ Кішвардай F3, перевищення над стандартом становило 14,9%. Між рівнем самофертильності та масою насіння встановлений тісний позитивний зв'язок. Коефіцієнт кореляції становить 0,71. Середньої сили зв'язки встановлені між масою насіння та кількістю квіток в суцвітті, коефіцієнт кореляції дорівнює 0,56, між масою насіння та кількістю бобів в суцвітті – 0,63, між масою насіння та кількістю насінин в бобі – 0,61. Виділений кращий селекційний матеріал буде використаний в подальшій селекційній роботі.

**УДК 633.32**

## **ПЕРСПЕКТИВНИЙ СОРТ КОНЮШИНИ ЛУЧНОЇ ФАЙНА**

**А.І. Боженко, О.Є. Сизенко**

*Носівська селекційно-дослідна станція*

*Миронівського інституту пшениці ім. В.М. Ремесла НААН*

Забезпечення тваринницької галузі повноцінними, багатими на білок і вітаміни кормами, тісно пов'язане з вирощуванням високих врожаїв багаторічних бобових трав, серед яких левову частку посівів у структурі посівних площ різних природно-економічних районів і екологічних умов займає конюшина лучна. Висока поживна цінність кормової маси, накопичення біологічного азоту в ґрунті, піднесення загальної культури землеробства – ці та інші властивості конюшини лучної сприяють подальшому зростанню її виробництва.

Згідно потреб сучасного кормовиробництва на Носівській селекційно-дослідній станції продовжують проводитися дослідження, які направлені на створення гетерозисних популяцій на широкій генетичній основі, що поєднують біологічний потенціал урожайності з підвищеним вмістом поживних речовин, насінневою продуктивністю та стійкістю до несприятливих факторів навколишнього середовища, що і визначає актуальність роботи.

Результатом селекційних досліджень є створення нового високоврожайного сорту конюшини лучної Файна, який переданий в Державне сортовипробування.